

Najnovije otkriće papyra potvrđuje autentičnost IV. evanđelja.

Dr Nikola Žuvić.

U zadnje se vrijeme mnogo pisalo i tumačilo na različite načine, da je pronaden najstariji rukopis sv. Pisma Novoga Zavjeta. Vijesti o samom nalazu bile su istinite. Naše čitatelje nismo mogli izvjestiti dok nismo saznali neke pojedinosti. H. Roberts je objavio to koncem prošle godine pod naslovom: *An unpublished Fragment of the fourth Gospel*, Manchester 1935, strana 34 i jedan faksimile.

Radi se o jednom jedincatom listu papira (papyros). Ovaj je bio kupljen s drugima još godine 1920. i čuvao se u riznici Rylands-ove knjižnice u Manchesteru. Još se dakako nalazi tamo mnogo neispitanih listina, papyra i kodeksa. Njihov će sadržaj ostati nepoznat dok se ne nađe koji marljivi naučenjak, koji će mirom i strpljivošću iznijeti na javu sadržaj zabačenih i zaboravljenih stranica. Bibliotekari Hunt i Grenfell, koji su već mnogo prije izdali nekoliko svezaka papyra, sastavljali su katalog spomenute knjižnice. Poslije Huntove smrti došao je na njegovo mjesto Roberts, koji je nastavljajući Huntovo popisivanje inventara odmah učio ovaj list, obradio ga i sada objelodanio. U biblioteci ga je označio šifrom P. Ry l. Gk 457 (= Papyri, ime vlasnika biblioteke J o h n R y l a n d s L i b r a r y, grčki odio papyra i broj).

Točno se ne zna mjesto, otkuda papyr potiče kao ni gdje je bio pronaden.¹ Ali jer je bio kupljen s drugim papyrima, koji dijelom potiče iz Fayuma dijelom iz Oksirinha, misli Roberts, da spada i ovaj odlomak u papyre iz Oksirinha u srednjem Egiptu.

Nalaz je malog opsega, ali velike važnosti: jedan list grčkog minuskulnog kodeksa, ne smotka (mogile), jer je pisano s jedne i druge strane. List je mogao biti veličine 21 za 20 cm i zapremao oko 130 stranica Ivanova evanđelja. Nema oznake stranica, zato se ne može ustvrditi, je li kodeks sadržavao sva četiri ili samo Ivanovo evanđelje. Govori se posebno i o Ivanovu evanđelju, jer je tekst, koji se na papiru čita Ivanov. I ovaj je odlomak jako trošan. Može se čitati na licu i naličju po sedam crta od 3 do 13 slova. Mo-

rala je pojedina stranica imati oko 20 crta teksta sa nešto više od 30 slova. Na prednjoj strani papyra čita se:

*σν ἰουδαιοι ημε
ουδενα ἵνα ο λο
πεν σημαινω
θνησκειν ισ
ριον ο π
και ειπ
αιω*

na naličju se pak čita:

*υτο γεγεννημαι
σμον ἵνα μαρτυ
εκ της αληθης
λεγει αυτω
αι τουιο
τους ιο
εμι*

Samo ovo se sačuvalo pred zubom vremena, koje razara sve. Ali Roberts je uspio pomoću paleografije da utvrdi datum rukopisa. Sa svom je stalnošću postavio kodeks u prvu polovicu drugog stoljeća. Isto su potvrdili priznati paleografi Kenyon, Bell i Sch ubert. Iza njihova suda jedva bi mogli više racionalno sumnjati. Papyrolog Deismann drži, da papyr potječe iz vremena Hadrijanova; moglo bi biti čak i iz doba Trajanova. U svakom se slučaju radi o prvim godinama drugog stoljeća. Dakle odmah iza godine 100. Prema tomu je papyr najstariji rukopis grčkog Novog Zavjeta.

Odlomak pruža novi dokaz, i to historijski vanjski, o porijetlu evanđelja sv. Ivana. Liberalni kritičari vide dvije epohe u izdavanju IV. evanđelja. Obadvije postavljaju pod konac prve polovice, pače i u drugi dio drugog stoljeća. K tomu nova germanska egzgetska škola Formgeschichtliche Methode tumači kako i druge novozavjetne knjige tako i Ivanovo evanđelje kao redigiranje mnogih samostalnih fragmenata, koje je kasnije sakupio i pod Ivanovim imenom izdao neki mističar iz Sirije. Nijedna od postavljenih teza nije međutim dokazana. Nema nikakvog historijskog oslonca, koji je u kanonskoj literaturi tvrd i dokazan.

1.) Odlomak je sjajan dokaz predaji o četvrtom evanđelju i njegovu priznanju. Ivanovo je evanđelje napisano koncem prvog stoljeća u Maloj Aziji. Kroz vrlo kratko vrijeme bilo je prošireno i kao kanonsko priznato posvuda naokolo, sve do srednjeg Egipta, što dokazuje ovaj odlomak. Iza toga istom dolaze hronologijski brojna ona svjedočanstva. Sv. Justin polovicom drugog stoljeća na više mjesta u svojoj Apologia i u Dialogu protiv Tri-

fona pod *Ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων* pa brojne navode aludiranja na Ivanove riječi. Tacijan u *Λόγος πρὸς Ἑλληνας* ima navode i aludira na Ivanove tekstove. Što više u svom *Diatesarōnu* ima čitavo četvrto evanđelje. Sve je raspoređeno prema Ivanovoj hronologiji. Započinje baš s Iv 1, 1. i nastavlja harmonijski prema svim četirim evanđeljima. Jednako i vremenom malo kasniji *Atenagora*, pa *Teofil* iz Antiohije u svojoj drugoj knjizi *Πρὸς Ἀντόλυκον* izričito navodi Ivanovu knjigu kao nadahnuti spis i citira Iv 1, 1. 3. Ovima se pridružuju svi poznati sv. *Irenej*, *Klement* iz Aleksandrije, *Origen*, *Tertulijan*. Nadovezuju se *Alogi*, *Montaniste*, *Kelso*. U našem je slučaju važan gnostik *Bazilid*, koji je u doba Hadrijanovo (god. 117—138) poučavao u Aleksandriji, pisao evanđelje, jedna vrsta harmonije (kao da bi bio preteča Tacijanova *Diatesarona*) po svim četirim evanđelistima i navodi po Ivanu 9, 1—3. Isto vrijedi za *Marcijona*, koji je djelovao u isto doba, pa Egipćanin *Valentin*, heretik u prvoj polovici drugog stoljeća služi se najviše Ivanovim evanđeljem, da dokaže svoje heretičke tvrdnje. Svi ti dokazuju, kako je Ivanovo evanđelje već početkom drugog stoljeća bilo posvuda poznato i priznato, jer se na nj pozivlju, njim dokazuju, navode ga svi tadanji pisci iz različitih, pa i najudaljenijih krajeva. Naročito se isti pisci, pravovjerni i heretici, iz Egipta, otkuda polazi naš fragment. Još prije nekih spomenutih pisaca imademo jasna svjedočanstva sv. *Ignacija*, *Papije* i *Polikarpa*.

2.) Pronađeni papyr donosi, spomenuo sam već, vrlo malo teksta. Ali i to je međutim posve dovoljno, da se mogao utvrditi kontekst i sadržaj, oblik i karakter kodeksa. Preostali tekst je iz 18. glave Ivanova evanđelja: razgovor Pilata s Isusom i Židovima prije osude. Tekst u cjelini glasi:

Na licu lista Ivan 18, 31—33:

οι ιουδαιοι ουκ ημε[ιν εξεστιν αποκτείνει] ουδενα ινα ο λο[γος του Ἰησοῦ πληρωθῆ] εἴ- πεν σημαίνω[ν ποιῶ θανάτω ημελλον απο-] θνησκειν ις [ἤλθεν οὖν πάλιν εἰς το πραι- τώ]ριον ο πι[λᾶτος και ἐφώνησεν τὸν Ἰη- σοῦν] και ειπ[εν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδ[αιω]ν; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ

Na naličju Ivan 18, 37—38:

[σιλεύς εἰμι ἐγὼ εἰς το[υτο γ(ε)γεννημαί [και (εἰς τοῦτο) ἐλήλυθα εἰς τὸν κο[σμον ινα μαρτυ ρησω τῇ ἀληθείᾳ πᾶς ὁ ὢν] εκ της αληθε- [ίας ἀκούει μου τῆς φωνῆς.] λεγει αυτω [ὁ πιλᾶτος· τί ἐστιν ἀλήθεια; κ]αι τουτο [εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς] τους ιο[υ]δ[αίους, και λέγει αὐτοῖς ἐγὼ ουδ[εμι]αν

Naveo sam zato sav sadržaj radi slijedećeg razumijevanja. O položaju samog teksta raspravljaju izdavači na dugo. Tako na pr. onaj *πάλιν*, ako je stajao ispred *εις τὸ προαιώριον* tada je kodeks imao jednaki tekst, kako ga kasnije donose veliki kodeksi **B, C, L, D** i grupe Ferrar (= 16, 69, 124, 346, 543 i drugi). Ako pak je spomenuti *πέλιπ* stajao iza navedenih riječi, onda se jednak tekst nalazi u kodeksima **S, A** i mnogim drugima. Nikako pak se ne smije ispustiti *πάλιν* kako to čini sirski prijevod pešite i harklenske recenzije. P. Merk ne dozvoljava radi sadržaja kao i s formalne (bolje čisto tehničke) strane, jer bi tada redak brojio samo 29 slova.² Promjena u samom tekstu nema nikakvih osim dva stara itacizma *ημειν* (*ἡμῶν*) redak 31. naša prva crta *ισηλθεν* (*εισηλθεν*) redak 33. crta četvrta. Naglasaka i drugih znakova kao ni razgodaka nema osim onih dviju tačaka nad početnim (*εισ..*)prvoj i drugoj crti retka 31 i drugoj crti retka 37.

Tekst je jednak današnjemu. Sjajan dokaz, kako se brižno čuvao kroz vijekove i sv. Crkva nam ga pruža, kakav je izišao iz pera sv. Ivana.

3.) Bell, bibliotekar u British Museumu u Londonu, na odjelu, gdje se čuvaju rukopisi, objavio je djelo *Jews and Christian in Egypt*, London 1924. Vrlo je to zanimiva rasprava na temelju više pročitanih natpisa i novih (novo otkritih) dokumenata. Prošle godine izdao je zajedno sa svojim pomoćnikom T. Skeatom zanimivu studiju *Fragments of an unknown Gospel and other early christian papyri*, London 1935, X-63 s pet tekstovnih slika. Bez sumnje, jedno među najvažnijim otkrićima kršćanskih papyra, kako lijepo veli Ghedini,³ koji je iznio doslovni tekst, prijevod, vjerni prikaz i kritiku.

Šest stranica nekog kodeksa, koji stručnjaci iza temeljitog paleografskog studija postavljaju u prvu polovicu drugog stoljeća.⁴ Manjkave su sve te stranice, ali su prve četiri ipak čitljive, dočim se dvjema preostalim mogu čitati samo pojedine riječi ispretrgane, a da se po njima ne da sastaviti nikakvog teksta, koji bi davao kakav smisao.

Jer se u spomenutim prvim stranicama obilno navode riječi i cijele rečenice kao u evanđeljima, a s njima se isprepliću i do sada nepoznate zgode iz života Isusova, nazvali su izdavači, da se odlomci odnose na neko dosada »nepoznato evanđelje«, »možda peto« prema četirima kanonskim. Fragmenti imaju s kanonskim evanđeljima dosta zajedničkog u koliko navode doslovce ili djelomično

¹ Bogoslovska Smotra XXII (1934), str. 184. nije uspjelo saznati o mjestu nalaza ni glasovitih Beattyjevih papyra, jer prodavaoci šute u strahu, da ih ne bi koji drugi pretekao i istraživao mjesto.

² *Biblica* XVII (1936), str. 102.

³ *Scuola Cattolica* LXIII (1935), str. 500—508 (512).

⁴ Isto Bog. Smotra nav. god. str. 188. o obliku listova (papyra).

prema sv. Mateju 8, 2—4; 15, 7—8; 22, 16. Sv. Marku 1, 40—44; 7, 6—7; 12, 14. Sv. Luki 4, 30; 5, 12—14; 20, 21. Najviše pak prema sv. Ivanu 3, 2; 39—45; 7, 30. 44; 8, 59; 9, 29; 10, 31. 39.

Zajedno s ovim biblijskim fragmentima nađeni su još neki drugi liturgijskog sadržaja. Zato se o karakteru gornjega stručnjaci ne slažu. Nikako pak ne može biti govora o nekom »možda petom« evanđelju, o kom bi ovisilo posebno Ivanovo kanonsko evanđelje. Radi se o nekom legendarnom spisu iz početka drugog stoljeća, koji svjedoči o autentičnosti sviju četiri kanonskih evanđelja napose Ivanova, po kom najviše citira.

